

תצוה ב

פון רמב"ן איז בנוגע דעם פּרט פון „חלולים“⁸: וויבאלד אַז די פעמונים זיינען נישט געהאנגען אינעם חלל פון די רמונים, צוליב וואָס האָט מען געמאַכט רמונים חלולים?

עס בלייבט אָבער נישט מוכן: אויב אַז דעם רמב"ן'ס קשיא איז נאָר וועגן דעם פּרט פון „חלולים“ — פאַרוואָס דער-מאַנט ער דאָ בכלל און איז נאָך משנה (אַנשטאַט „רמונים“) — „תפוחים“ („יעשם כמין תפוחי זהב“)?

ב. לכאורה קען מען דאָס מסביר זיין: מען געפינט אַז אין דער מנורה זיינען געווען — לנוי — גביעים כפתורים ופרחים¹⁰; און די כפתורים זיינען געווען „כמין תפוחים“¹¹; און ווי-באלד אַז די רמוני המעיל האָבן גענוצט (לדעת רש"י) בלויז „לנוי“ — האָבן זיי אויך געדאַרפט זיין (נישט בדמות רמונים, נאָר) „כמין תפוחים“ (בדומה צום נוי (שבדמות פרי) פון דער מנורה).

עס בלייבט אָבער נישט פאַרשטאַנדיק: (א) דאָס גופא דאָרף האָבן אַ ביאור — מיט וואָס איז „לנוי“ פאַרבונדן דווקא מיט „תפוחים“?

(8) ולהעיר שהרא"ם לא העתיק תיבת „חלולים“ שברמב"ן. וראה הערה הבאה.
(9) ואולי י"ל כי תכשיטים בדמות רמונים בימיהם היו עשויים חלולים (משא"כ תפוחים). וגם כוונת הרא"ם בקושיתו „למה בחר כו" — היא — למה בחר תכשיט מלא (תפוחים) יותר מתכשיט חלל (רמונים). אבל עדיין אינו גלאטיק כל צרכו, כי למה ל"י להרמב"ן בכלל להוסיף התיבות „יעשם כמין תפוחי זהב“ ולא הסתפק במש"כ „למה היו עשויים כרמונים חלולים“.

(10) תרומה כה, לא (וברש"י שם ד"ה גביע"י).
(11) רש"י שם ד"ה כפתורים.

א. בנוגע דעם מעיל, זאגט דער פסוקי „ועשית על שוליו רמוני תכלת גר על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב“.

איז רש"י מפרש, אַז כאַטש די רמונים זיינען געווען „עגולים וחלולים“², איז אָבער דער פּשט פון „ופעמוני זהב בתוכם“ [נישט אַז די פעמונים האָבן זיך געפונען אינעם חלל פון די רמונים, נאָר] „ביניהם“³ סביב, בין שני רמונים פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל“.

פרעגט דערויף דער רמב"ן: לויט רש"י'ס פשט קומט אויס אַז „לא היו הרמונים משמשין כלום“⁴; און אויב זיי זיינען געווען בלויז „לנוי“ — „למה היו עשויים כרמונים חלולים יעשם כמין תפוחי זהב“? ענטפערט דער רא"ם⁵: לא ידעתי למה בחר התפוחים יותר מן הרמונים.

מפרשים⁶ זיינען מבאר, אַז די קשיא

(1) פרשתנו כה, לג.

(2) לשון רש"י ד"ה רמוני.

(3) רש"י ד"ה בתוכם סביב (ועד"ז בפרש"י פסוק לד.) וכ"ה בת"א כא"ז. רשב"ם, ראב"ע (כשם קדמונינו ז"ל) ועוד.

(4) פסוק כה.

(5) כי לדעת רש"י הפעמונים הם „וגין עם ענבליו שבתוכם“ — ולא כדעת התוס' (סוף קנים) שאע"פ שהרמונים היו תלויין בשולי המעיל אצל הפעמונים (כדעת רש"י), הקול יצא ע"ז שנוגפים הפעמונים אל הרמונים (ולא מהפעמונים עצמם). וראה חזקוני ומדרש לקח טוב כאן. רשב"ם פסוק לה.

(6) בפרש"י כאן.

(7) נמוקי שמואל.

(*) ובפקודי (לט, כה) תרגם „בגו רמוניא“ ובחביע פרשתנו ופקודי שם: במציהוהן, במציעות רמוניא ואכ"מ.

דער רמב"ן¹⁹ איז מסביר, אז „הבא בהיכל מלך פתאום חייב מיתה“, און דער קול הפעמונים איז אזוי ווי א „נטילת רשות“²⁰ אריינצוגיין און טאן די עבודה

[און דאס וואס דער כה"ג דארף ניט קיין „נטילת רשות“ ביים אריינגיין ביוהכ"פ לפני ולפנים — דלכאורה וואלט זיך עס געפאדערט במכל שכן וק"ץ — איז דער טעם²¹, ווייל ביוהכ"פ ווייזט ארויס דער אויבערשטער די מעלה פון אידן „שלא הצריכן הכתוב לשליח“²² (זיי דארפן ניט אנקומען צו די פעמונים „להשמיע קול כאדם ששולח שליח להודיע שהוא בא“²³).

לויט דעם פירוש²⁴ קומט אויס, אז דער „ונשמע קולו“ פון די פעמונים איז ניט קיין חלק פון דער עבודה, נאר בלויז א הקדמה והכנה צו דער עבודה;

וויבאלד אבער אז יעדער פרט בשייכות דער עבודה פון כהן גדול איז בתכלית הדיק ובמשכ"כ אזא וואס איז פארבונדן מיט עונש מיתה, כנ"ל — און די פעמונים האבן משמיע קול געווען אויך בשעת העבודה גופא²⁵ — איז

(ב) לדעת רש"י — וואס איז דער טעם וואס ביים מעיל זיינען געווען רמונים (לנוי) און ביי דער מגורה תפוחים?

ג. וועגן צוועק פון די פעמונים המעיל זאגט דער פסוק¹²: „ונשמע קולו בבואו אל הקודש“; און אויף אזויפיל איז דאס געווען נוגע אין דער עבודה פון כהן גדול, אז דורך דעם „ונשמע קולו“¹³ ווערט ער אויסגעהיט פון „ולא ימות“ וואס „מכלל“¹⁴ לאו אתה שומע הן“¹⁵.

דארף מען פארשטיין: פארוואס איז „ונשמע“, דער קלינגען פון די פעמונים א הכרח „בבואו אל הקודש“? לכאורה איז אדרבה — „לא ברעש ה'“, נאר ב„קול דממה דקה“¹⁶; און ווי מ'זעט עס ביים כהן גדול גופא, אז זיין כניסה לפני ולפנים (ביום הכפורים) איז געווען דוקא אן (די בגדי זהב¹⁷, ובמילא אן דעם מעיל מיט) דעם קול הפעמונים¹⁸.

(12) לקמן פסוק לה.

(13) הראב"ע (כפי הקצר) ובחיי כאן מביא פירוש ד. ונשמע קולו קאי על קול תפלתו של אהרן. אבל בפשטות קאי על קול הפעמונים (כפי הראשונים, רמב"ן (פסוק מג) וכו' עה"פ), וגם לפרש"י שהתיבות „ולא ימות“ קאי על הנכנס מחוסר בגדים — מ"מ, התיבות „ונשמע קולו“ הם טעם על הפעמונים, כמ"ש במפרשי רש"י. וראה הערה הבאה.

(14) לשון רש"י עה"פ. — ברש"י שם, שולא ימות קאי על הנכנס מחוסר בגדים. וראה רא"ם (וגרי"א) שם, שלרש"י „ולא ימות“ דבוק עם מלת לשרת. אבל מזה שנאמרה אוהרה זו גבי המעיל, ובהמשך להפעמונים — מובן, שעיקר החידוש בהציווי הוא בנוגע להמעיל ופעמונים, וכמ"ש בגרי"א כאן: ולא תאמר כי אין הפעמונים מעבדים שאינה רק לנוי כו' ואם נכנס במעיל בלא פעמונים חייב מיתה כו'.

(15) ראה רמב"ן (לקמן פסוק מג). רקאנטי, בחיי, אוה"ח ועוד עה"פ.

(16) מ"א י"ט, יא"ב.

(17) אחרי טז, ד. תרי"ב (ורש"י) עה"פ. ר"ה כו, א. ועוד.

(18) אבל להעיר מרש"י יומא (מד, טע"ב)

דביוהכ"פ ה' „טבעת .. שמקשקש ומשמיע קול משום ונשמע קולו בבואו וגו'“. וראה ר"ח, תוס' ותרי" שם.

(19) פרשתנו שם. רקאנטי ובחיי שם. וראה ר"ח ותרי" יומא נב, רע"א. וראה ויקר פכ"א, ח. ועוד.

(20) לשון הרקאנטי ובחיי שם.

(21) בחיי שם. והוא ע"פ (פ"י הר"ח ותרי"י) יומא שם.

(22) יומא שם.

(23) לשון התרי"י (ועד"ז ברי"ח) שם.

(24) ועד"ז לטעם ה' שבמבין וכו' שם. הטעם שבאברנאל פרשתנו. ועוד.

(25) להעיר מגרי"א שם, ד. בבואו אל הקודש גו' ובצאתו פירוש מביאתו עד צאתו, היינו כל זמן העבודה.

מסתבר, אז „ונשמע קולו“ איז אן ענין וואס איז נוגע דער עבודה גופא²⁶.

ד. איינער פון די ביאורים אין דעם:

דער כהן גדול האט געטאן זיין עבודה אלס שליח פון כלל ישראל; און דאס מיינט במילא, אז „בבואו“, אין זיין אריינגיין „אל הקודש“, „נעמט“ ער מיט זיך אריין דעם גאנצן כלל ישראל „אל הקודש“.

עס איז פארשטאנדיק און ערקלערט בכמה מקומות בארוכה²⁷, אז די עבודה פון בעלי תשובה — וואס איז מצד ה„ריחוק“, ער אנטלויפט פון רע — איז מיט א רעש, אזוי ווי איינער וואס אנטלויפט פון סכנת מות — מיט געשריי און שטורעם.

ועדו איז עס אין דעם סוג עבודה פון יעדן איד, אפילו פון דעם וואס האט ניט קיין עבירות רל: בשעת ער טראכט זיך אריין ווי אזוי ער איז „רחוק“ פון אלקות — צי דערפאר וואס דער נפש הבהמית איז נאך ביי אים בתקפו²⁸ ובמילא איז ער א יש ודבר נפרד פון אלקות; אדער אפילו מצד דעם הרגש המציאות פון זיין טוב — נפש האלקית (טאקע א מציאות דקדושה — אבער פארט א מציאות, ניט ביטול²⁸) — ווערט ער נתעורר מיט א קול רעש גדול²⁹ צו „אנטלויפן“ פון דעם מצב

[מ'האט געפרעגט ביים בעש"ט וועגן

26 להעיר גען מבעה"ט כאן, ד. ונשמע קולו קאי על (כללות) ענין העבודה.

27 סה"מ תרי"ט ע' 2 ואילך. סה"מ תשי"ב ע' 3 ואילך. סה"מ השי"ת ע' 4 ואילך.

28 ראה תניא פ"ג.

28 ראה תניא פליה (מד, סע"א ואילך). ובארוכה — לקיש ח"ט ע' 210 ואילך.

29 להעיר מיליש ואתחנן (רמז תתכה): שהמלאכים .. בקול גדול הן מקלסין .. למה שהן רחוקים מן הקביה כו.

דעם וואס חסידים מאכן תנועות וכו' ביים דאווענען — האט ער געענטפערט²⁹, אז דאס איז בדוגמא ווי איינער וואס טרינקט זיך אין ים מאכט ער אלערליי תנועות אויף ראטעווען זיך און שרייט בכל כחו אז מען זאל אים ראטעווען, און זיכער לאכט קיינער ניט פון זיינע תנועות און געוואלדן.

ס'איז קיין סתירה ניט פון פסוק „לא ברעש ה'“ — ווייל דער דיוק אין דעם איז „לא ברעש הו'“³⁰: כדי צו זיין א כלי צום שם הו' (שלמעלה מן העולמות) דארף די עבודה זיין אין דער בחי' פון „קול דממה דקה“ בתכלית הביטול³¹; משא"כ ווען די עבודה איז (נאך) פאר-בונדן מיט אנטלויפען פון „ישות“ „מציאות“ — וואס זי דערגרייכט צו דער בחי' פון שם אלקים³², וואס גיט אן ארט אויף מציאות — די עבודה איז, כנ"ל, פארבונדן דוקא מיט רעש וכו'.³³

און דאס איז דער טעם וואס די עבודה פון כהן גדול א גאנץ יאר איז געווען אין אן אופן פון „ונשמע קולו גו'“³⁴ — ווייל

29 ראה גם כתר שם טוב סי' רטו.

30 המשך תעריב פרק שצט.

31 ראה תקו"ז בהקדמה (ב, ג) — שהרע תפלת העמידה, קודש הקדשים. ולהעיר מיליש ואתחנן שם.

32 ובשם הו' עצמו — רק באותיות הריה, ולא באות יי"ד דעיקר שם הו' הוא היי"ד (תקו"ז שם. המשך תעריב שם).

33 ראה סה"מ תשי"ח (ע' 22), דגם ביטולו של

היש הוא ברעש דוקא.

34 אבל אין לומר שה ונשמע קולו דהכה"ג הוא ה„רעש“ שעליו איתא „אית רעש דיי"ת“ (הו"י) תמ"י (תקו"ז תיח' לה), (ב). אזה"ת לניח' ע' תא. המשך תעריב שם [אלא שעבודת יוהכ"פ בקודש הקדשים היא למעלה (גם) מרעש זה, ולכן היא בקול דממה דקה (ראה הערה 31)] —

כי רעש זה הוא בחי' קלא פנימאה דלא אשתמע (המשך תעריב שם), וכאן נאמר „ונשמע קולו“, בחי' קלא דאשתמע, כמפורש בזהר (ח"ב רלא, א).

רעש³⁷, ווייל דעמאלטס³⁷ זיינען די אידן כמלאכים³⁸, די התגלות פון דער התקשרות עצמית פון אלע אידן מיטן אוי-בערשטן³⁸; און וויבאלד אז יעדער איד, אפילו די וואס זיינען שייך צו „שולי המעיל“, שטייען דאן בתכלית הקירוב וההתאחדות מיט אלקות — יחידה ליחדך — איז אויך זייער כניסה לקודש הקדשים (דורך דעם כהן גדול) ניט ווי א רחוק שנעשה קרוב [וואס דאן איז עס מיט א רעש כו'], נאר בתכלית הביטול, בקול דממה דקה.

ו. ע"פ כהנ"ל וועט אויך זיין פאר-שטאנדיק דער חילוק צווישן שיטת הרמב"ן (אז „אם לנוי .. יעשם כמין תפוחי זהב“) און שיטת רש"י (אז אין דעם פאל דארפן זיין „רמונים“ [לנוי]):

אידן זיינען געגליכן סיי צו „תפוח“³⁹ און סיי צו „רמון“. דער חילוק צווישן זיי איז: דער דמיון צו תפוח איז מתאים צו אידן ווי זיי זיינען ברום המעלה⁴⁰; און בחי' „רמון“ איז בשייכות צו אידן וואס געפינען זיך בשפל המצב, כפלה הרמון רקתך — ריקנין שבך⁴¹, אבער אויך זיי זיינען אנגעפילט מיט טוב וקדושה —

ער דארף „ארייננעמען“ מיט זיך „אל הקודש“ אויך די אידן וואס זייער סדר העבודה, כניסה לקודש, איז בקול רעש כו'; ווי ס'איז אויך מרומז אין דעם וואס די פעמונים זיינען געווען בשולי (בתחתית) המעיל — דער ענין פון „ונשמע קולו“ איז פארבונדן מיט די נידעריקע³⁵ מדרגות פון אידן, וואס זייער עבודה איז מצד הריחוק, כנ"ל.

און דערביי איז די אזהרה „ונשמע קולו גו' ולא ימות“ — אז אין דעם איז תלוי דער כללות החיות פון כהן גדול: אויב ביי אים איז ניטא דער „ונשמע קולו“ — ער וויל ניט כולל זיין אין זיין עבודה אט די אידן³⁶ וועלכע זיינען אין בחי' „שולי המעיל“ (אפילו ווען דאס איז דערפאר וואס ער וויל האלטן ביי דער העכערער עבודה פון „קול דממה דקה“) — ווערט בטל ר"ל זיין מציאות (מיט זיין עבודה); ווייל די שלימות פון כלל ישראל איז תלוי אין דער עבודה וואס נעמט ארום אלע ששים רבוא ישראל³⁶, פון ראשיכם שבטיכם גו' ביז חוטב עצץ ושואב מימין.

ה. דאס איז אבער נאר ביי דער עבודה פון כהן גדול במשך כל השנה, ווען כניסתו און עבודתו איז נאר אין „קודש“ — דארט איז פאראן אן ארט פאר די חילוקי דרגות אין אידן, פון ראשיכם שבטיכם גו' ביז חוטב עצץ ושואב מימין, און דערפאר איז ונשמע — עס איז ברעש;

משא"כ די עבודה פון כהן גדול ביום הכפורים אין קדש הקדשים איז אן א

37) טא"ח סתר"ו (מפד"א פמ"ו). שם (ושו"ע אדה"ו) סתר"ט, ס"ט (מדב"ר פ"ב, לו). רמ"א ושו"ע אדה"ו שם סו"ס תרי (וראה דב"ר שם — הוצאת ליבערמאן).

38) וגם במלאכים — האופנים וחיות הקודש ברעש גדול כו' משבחים כו' (וראה לעיל הערה 29) — לכן גם ביוה"כ ישנה עבודה (בחזון, שהיא) במעיל ונשמע קולו.

39) ראה בארובה לקו"ש ח"ד ע' 1153 ואילך. 39) שבת פה, סע"א (אבל בתוס' שם דהיינו אתרוג). שהש"ר פ"ב, ג (א). וזב"ר (רע"מ) כב, ב. ועוד.

40) ראה לקו"ת בחוקותי מט, ד. אוה"ת נח (נח, א"ב. ושי"ג). ועוד.

41) שה"ש ד, ג. ברכות נו, א. ושי"ג. וראה אוה"ת בראשית (כרך ג') תפג, ב. במדבר ע' קכב. ועוד.

35) להעיר מזהר שם, דאיצטריך קלא דאשתמע וברכאו ישרון על עזמא. וראה אור החמה לזהר שם.

36) להעיר מרמ"א (א"ח רסתקפ"א): צריך שיוציא כל אדם בתפלתו ואם כו' גם כו'.

36*) ראה דב"ר פ"ז, ח.

פירוש): „ואם לנוי .. יעשם כמין תפוחי זהב“ — אויב די „רמונים“ זיינען (ניט צוליב שמוש, נאָר) אויף אַרויסברענגען די שיינקייט, די מעלה פון בני ישראל („לנוי“) — דאַרף מען מדגיש זיין ניט די מעלה וואָס איז מרומז אין „רמון“ [„ריקנין שבך מלאים מצות כרמון“]⁴⁸, נאָר דעם עילוי פון אידן מצד פנימיותם, וואָס יעדער איד איז ווי א „תפוח זהב“⁴⁹ (און ניט קיין „ריקן“ ח“).

ע"ד ווי אין דער מגורה — וואָס אירע ז' נרות זיינען מרמז אויף (אידן ווי זיי זיינען) די ז' מדרגות אין עובדי ה' — זיינען געווען אין יעדער נר „כמין תפוחים“ (כנ"ל סעיף ב').

ז. אע"פ אַז בפשטות ובחיצוניות איז די עבודה אינעם אופן פון „ונשמע קולו“ נידעריקער פון דער עבודה ב"קול דממה דקה" — אעפ"כ איז דא אין איר, אין דער עבודה ברעש, אויך א מעלה לגבי דער עבודה בביטול:

די עבודה ב"קול דממה דקה" איז מיט אַ הגבלה. אמת, דער עובד שטייט טאַקע מיט אַ ביטול, דאָס איז אַבער אין אַן אופן פון אור בכלי, מיט אַ התיישובות.

משא"כ די עבודה פון „ונשמע קולו“, איז דער רעש גדול גופא אַ באַווייז, אַז ער איז אַרויס פון די הגבלות פון „כלים“, ער קען ניט מגביל זיין די התפעלות און דעריבער קומט עס אַרויס אין אַ צעקה וקול⁵¹. און דאָס איז איינער

ווי דער המשך וסיום פון דעם מרז"ל „אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון“.

אין פירוש רש"י, פשוטו של מקרא — וואו די אידן ווערן געזען ווי זיי זיינען בפשטות (בחיצוניות) — זעט מען די אידן שב"שולי המעיל" אין אַ דרגא פון „ריקנין“; און דעריבער האָבן געדאַרפט זיין דווקא „רמונים“⁴² — צו באַווייזן, אַז אויך די „ריקנין“ [און אפילו די וואָס זיינען נידעריקער דערפון] — „אפילו פושעי ישראל“⁴³ זיינען אַריין מיטן כהן גדול „אל הקודש“, זיי זיינען אַ טייל פון כלל ישראל, און נאָכמער — מלאים מצות כרמון.

אין פירוש הרמב"ן, וואו עס זיינען דא (ניט נאָר „פשטים“, נאָר) אויך „דברים נעימים .. ליוֹדעים חן“⁴⁴, איז דאָרט מודגש די פנימיות פון אידן, וואָס מצד דעם האָט אַ איד קיין שייכות ניט צו חטא, ועמך כולם צדיקים⁴⁵ —

[ומהאי טעמא איז דער רמב"ן מפרש אַז דער „ונשמע קולו“ איז נאָר אַ הכנה צו דער עבודה שלאחרי⁴⁶ פון כהן גדול און ניט קיין ענין אין דער עבודה גופא — ווייל זיין כניסה לקודש, אויך אַלס שליח פון כלל ישראל, איז אין אַ דרגא פון עבודת הצדיקים, בקול דממה דקה“]

און דאָס איז די קושיא (לויט זיין

(42) להעיר מתאי פ, סעיף.

(43) כלשון חז"ל — עירובין יט, א. חגיגה בסופה. וצע"ק מ"ש בתריא שם ד"קנים אין פ"י פושעים ומורדים ח"י, וראה לקמן ע' 437 הערה 25.

(44) לשון הרמב"ן בה"פתיחה לפירושו עה"ת בסופה.

(45) ישע"י ס, כא.

(46) וגם ה"ונשמע קולו" שבאמצע העבודה (דהולכת הדם וכירב), י"ל דכוונתו ההכנה לחלק העבודה שלאחרי (דההולכה ולהזריקה).

(47) או — כנ"ל הערה 34.

(48) ומכש"כ שאין מקום לעשותם רמונים חלולים — היפך דמלאים מצות כרמון.

(49) עפ"י תומתק הוספת הרמב"ן (תפוחי זהב, וגם בזה משנה מ"רמוני) תכלת ג"י (דוחק לומר דנקיט לישנא דקרא משלי (כה, יא)) — להדגיש העילוי וחשיבות דבניא.

(50) לקראת ר"פ בהעלותך.

(51) וכמבואר במעלת עבודת האופנים שהיא ברעש גדול לגבי עבודת השרפים, ועד"ז הוא העילוי

היותר תחתונה — „שולי המעיל“; דארפן מען וויסן זיין, אָז בשולי המעיל דארפן זיין די „פעמונים“⁵³ — אָז די כניסה פון דעם סוג אידן „אל הקודש“, תחת כנפי השכינה איז אויסגעשטעלט אין אַן אופן פון „ונשמע קולו“; ואדרבה — דוקא אין דעם „רעש“ פון עבודת התשובה איז דער תכלית העילוי, כנל.

ט. נאָר אַז ענין אין דעם:

בשעת מ'זעט אָז ביי „עובדי רצונו“ איז דאָ „קול המונה של רומי“⁵⁴ — אַלע ענינים פון לעו"ז ווערן געטאָן ניט בחדרי חדרים, נאָר מיט דעם גרעסטן פרסום ורעש —

איז דער וועג צו מבטל זיין דעם שטורעם פון סטרא אחרא — „במינה ודוגמתה .. מיני' ובי' אבא לשדי' בי' נרגא“⁵⁵, ד.ה. דורכדעם וואָס אויך די עבודה פון „עושי רצונו“ איז אין אַן אופן פון „ונשמע קולו“ און דוקא אין דעם אָרט וואו עס געפינט זיך „קול המונה של רומי“;

און דאָס וועט ברענגען צו „מה לעובדי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ“⁵⁶ — אָז ביי אידן וועט זיין „יושבין בטח והשקט“⁵⁷ על אדמתם, דורך „יתקע בשופר גדול“⁵⁸ דוקא, דורך דעם „קול מבשר מבשר ואומר“ — מבשר הגאולה, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ תצוה תשל"ה)

פון די טעמים אויף דעם וואָס „מקום שבע"ת עומדין אין צד"ג יכולין לעמוד בו“⁵² — ווייל דוקא אין דעם „רעש“ פון עבודת התשובה זאָגט זיך אַרויס דער בל"ג פון נשמה.

ח. פון כל הנ"ל איז דאָ אַ הוראה מיוחדת פאַר דורנו זה — דרא דעקבא דמשיחא:

עס זיינען פאַראַן אַזעלכע וואָס טענה'ן: הן אמת, אָז מצד דעם שפל המצב פון אונזער דור מוז מען זיך פאַר-נעמען מיט הרבצת התורה והחזקת היהדות וכו'; און אָז מ'קען זיך ניט מסתפק זיין מיט ייצן אין די אייגענע ד' אמות (אפילו אין די ד' אמות של תורה) און וואָרטן ביז מ'זעט זיך ווענדן צו אים און בעטן ער זאל מפיץ זיין תורה וכו', נאָר מ'דאַרף אַרויסגיין אין „דרויסן“, אין חוצה און געפינען אידן „נדחים“ און פון זיי „מאָכן בעלי תשובה“ —

וואָס איז אַבער דער הכרח צו טאָן אַט די אַרבעט מיט אַ קול רעש גדול? פאַר-וואָס איז אַזוי נויטיק צו אַרויסגיין אין גאָס און דאָרט אויסרופן בקול רם, אָז אידן זאָלן לייגן תפילין, אַנקלאָפּן מזוזות אויף די טירן, געבן צדקה וכיו"ב — אַ הנהגה וואָס מ'געפינט ניט אַ שטורעם בזה אין די פריערדיקע דורות?!

איז דער ענטפער אויף דעם: לויט אַלע סימנים פון סוף מס' סוטה זעט מען אָז מיר געפינען זיך איצט אין דרא דעקבא דמשיחא — אין דער דרגא

בהאבה של נהיב לגבי אהבת נהיא (מצ"ע) — ראה לקו"ת ד"ה האזינו (הג') פ"א-ד (ושם פ"ד, שוה"ה העילוי דעבודת התשובה). ובכ"מ.

(52) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז היד.

(53) וראה סה"מ תש"ב (ריש ע' ז'): הנדמים הצריכים הקיצה והוא ע"י רעש וקול כו'.

(54) לשון הגמרא — סוף מכות.

(55) תניא רפ"א.

(56) ישע"י כו, יג. וראה לקו"ת ר"ה ד"ה והי' ביום ההוא (נח, א ואילך). עטרת ראש שער ר"ה כב, א ואילך.

תצוה — ז' אדר*

בשנה מעוברת (כבשנה זו) איז דער תענית ז' אדר באדר ראשון — וואָרום ז' אדר ראשון דוקא איז בסביבות פון פרשת תצוה.

דאָרף מען פאַרשטיין: ז' אדר איז אויך דער טאָג פון לידת משה⁶, ווי די גמרא⁷ זאָגט: „הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש"⁸ — היינט פאַרוואָס איז נישט מרומז אין פרשת תצוה אויך לידתו של משה?

ב. אין פשטות קען מען זאָגן, אַז אויך לידת משה איז מרומז אין דער סדרה — אין דעם וואָס דער נאָמען פון דער סדרה איז „ואתה תצוה"⁹, וואָס

א. ס'איז ידוע אַז ז' אדר, יום פטירת משה רבינו¹, פאַלט אויס (ברוב השנים) בסמיכות צו פ' תצוה; און ווי עס שטייט אין ספרים² דער רמז אויף דעם אין פ' תצוה, אַז משנולד משה איז דאָס די איינציקע סדרה אין דער תורה (נאָך פ' שמות³) וואו עס ווערט נישט דערמאָנט משה'ס נאָמען⁴, און דערין איז מרומז די הסתלקות פון משה ב' אדר.

און דאָס איז אויך מתאים מיט דעם וואָס עס שטייט אין מגן אברהם⁵, אַז

(*) שענינו באדר ראשון — ראה בפנים סעיף א' (מגן אברהם). וראה לקו"ש חכ"ז ע' 204 בהערה. (1) מגילה יג, ב. וש"נ. מאמר האחרון במגילה תענית. ושו"ע או"ח סי' תקפ ס"ב. וראה לקמן בפנים.

(2) מאור עינים פרשתנו (ועוד). וכמובן אין בזה סתירה להטעם (זח"ג רמז, א ועוד) — ראה לקמן הערה (4) שזהו מפני שאמר משה מחני נא מספרך — כי עדיין טעמא בעי למה דוקא בפ' תצוה (ואדרבה — לכאורה צ"ל בפרשיות שלאחרי אמירת מחני נא). — וראה לקו"ש חכ"א ע' 173 ואילך.

(3) פ"י הרא"ש הדר זקנים (משנולד משה עד משנה תורה). בעה"ט ריש פרשתנו („משעה שנולד משה" — ובחצ"ע הוסיפו ככפ"י הרא"ש).

(4) זח"ג רמז, א. מדרש הנעלם בזהר חדש שה"ש קרוב לתחלתו ד"ה פתח ואמר (ראו). פ"י הרא"ש (הדר זקנים). בעה"ט ופוענח חז"ל ריש פרשתנו. רבנותנו בעה"ט תשא לב, לב. ועוד. וראה לקו"ש ח"ב ע' 674 ואילך.

(5) או"ח שם סק"ה. מתשובת מהרי"ל סליא. וכ"ה בתה"ד סרצ"ד. וראה שו"ת מהר"י מינץ סי.ס. רמ"א סתקס"ח ס"ז (ובניין שם וש"נ). ובמהרי"ל שם, דאף שמת באדר הסמוך לינסן מתענין באד"ר. אבל במג"א ממש"ר „בעיין בילקוט יהושע דף ד' ע"ב דאיכא מ"ד שהיתה מעוברת ומת באד"ר" (והוא ביל"ש שם רמז טו. ממכילתא בשלח טז, לה).

והנה צויין באחרונים דעות אלו שצ"ל באדר שני (הצ"ח) (בשאלת יעב"ץ ח"א סק"יו). היעב"ץ

בסידורו. פתח עינים (ר"ה, יא). חת"ס חאו"ח סקס"ג. שו"ת ויען יצחק חיי"ד סליט. שכיות החמדה לר"ד פארו. (ועוד) — אבל כבר כתבו בערוך השלחן, במשנה ברורה, ארחות חיים החדש (ועוד) דנוהגין להתענות בראשון. והרי במדינות אלו היו רוב מנין דבני בדורם.

(6) מגילה שם. וש"נ.

(7) קידושין לח, א.

(8) ועפ"ז מובן שבשנה מעוברת ענינו לידת משה הוא באד"ר. וראה סוטה יב, ב דלחז מ"ד נולד ב' אד"ר. וראה שאילת יעב"ץ שם דלמ"ד זה כצ"ל ביום מיתתו שנפטר ב' אד"ר לפי שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים כו'. וראה לקמן הערה 63.

(9) ראה מגילה כט, סעי'ב. „חל להיות בואתה תצוה", ושם יש לדחוק שהכוונה להתחלת קריאת היום. אבל בזה"ל שם מפורש „דלא מדבר בפרשת ואתה תצוה", וכ"ה בזה"ל שם (ברוב הדפוסים) „ואהי פרשת ואתה תצוה". וכ"ה בסדר תפלות להרמב"ם. ה"ל תפלה פ"יג הכ"ב (אבל ראה לקו"ש ח"ז ע' 100 שו"ת להערה 3). ובכ"מ בפרש"י — תרומה כה, ו"ז. צו ח, ב. ה.